

УДК 37.013.42

<https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.22>**Наталія ІВАНИШИН,***старший викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства,
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,**м. Львів, Україна*

ORCID ID 0000-0003-3297-9367

АНАЛІЗ КОМПАРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

У контексті глобалізації та зростання міжнародної мобільності професійна підготовка з іноземних мов стала важливою складовою вищої освіти. У статті подано комплексний огляд внеску зарубіжних дослідників у вивчення професійної підготовки з іноземних мов. У статті аналізуються основні методологічні підходи, організаційні моделі освітніх програм та домінуючі тенденції у зарубіжній мовній освіті, відмінності та спільні риси національних систем, таких як США, Велика Британія, Китай, Європейський Союз та Туреччина. Також розглянуто підготовку викладачів мов у різних професійних галузях. Висновки підкреслюють важливість гнучких, орієнтованих на практику навчальних програм, міждисциплінарної інтеграції та державної мовної політики у формуванні ефективних моделей мовної освіти. Огляд завершується рекомендаціями щодо розробки національної моделі професійної підготовки з іноземних мов, яка інтегрує найкращі світові практики, адаптовані до освітніх та професійних потреб України.

Ключові слова: професійна іншомовна підготовка, компаративна педагогіка, порівняльне дослідження, зарубіжні освітні системи, методика викладання іноземних мов.

Постановка проблеми. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців цивільного захисту в європейському освітньому контексті є міждисциплінарною проблематикою, що потребує системного аналізу, зокрема за допомогою порівняльної педагогіки. Як галузь наукового знання, порівняльна педагогіка, або компаративістика дозволяє виявити закономірності, тенденції, відмінності та спільні риси у процесах професійної підготовки в різних країнах, що особливо важливо у контексті інтеграції України до європейського освітнього простору. Концепції класиків і сучасників

компаративістики становлять теоретичну основу такого аналізу. У сучасних умовах глобалізації, інтеграції освітнього простору та посилення міжнародної мобільності фахівців усе більшої актуальності набуває проблема професійної іншомовної підготовки. Компаративні дослідження в цій сфері дозволяють не лише виявити ефективні зарубіжні освітні практики, а й адаптувати провідний іноземний досвід до сучасних національних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні активно здійснюються компаративні дослідження тенденцій професійної іншомовної підготовки за кордоном, оскільки позитивні зміни, що відбуваються в сусідніх країнах, є прикладом для нашої держави щодо вдосконалення змісту, форм і технологій освіти. Серед них варто виділити праці О. Антоненко (європейські інновації в системі навчання іноземним мовам у Чеській Республіці), Є. Громова (теоретичні і методичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах Польщі та Чехії), Л. Загоруйко (особливості оцінювання знань студентів з іноземної мови у закладах вищої освіти Польщі), А. Заслуженої (підготовка магістрів з англійської мови та літератури у Швейцарії), С. Каричковської (порівняльний аналіз підготовки майбутніх вчителів англійської мови в університетах України та Польщі), Т. Кристопчук (тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу), М. Тадеєвої (сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи) та інших.

Аналіз компаративної літератури показує, що роботи дослідників у цьому напрямі спрямовані на виявлення позитивних аспектів зарубіжного досвіду з метою їх творчого застосування у вітчизняній системі освіти. Зокрема, акцент робиться на збагаченні теоретико-методологічної бази підготовки майбутніх фахівців, адаптації європейських освітніх практик до українських умов, модернізації програм і навчальних планів, а також на впровадженні сучасних технологій навчання, які сприяють формуванню професійної іншомовної компетентності.

Метою статті є огляд напрацювань зарубіжних та українських вчених-компаративістів у галузі професійної іншомовної підготовки, виявлення домінантних методологічних підходів та ключових тенденцій у контексті міжнаціонального освітнього порівняння.

Виклад основного матеріалу дослідження. Компаративний підхід передбачає не лише порівняння змісту, форм і методів професійної підготовки, але й глибоке розуміння соціокультурного та політичного контексту, в якому функціонують освітні системи. У цьому контексті цінними є напрацювання дослідників, які аналізують досвід США, Великої Британії, Китаю, країн Європейського Союзу та інших країн у сфері професійної іншомовної підготовки фахівців.

До прикладу, вітчизняний учений О. Шумський досліджує зміни у методиці викладання іноземної мови в період так званої посткомунікативної епохи у США, Хорватії, Китаї, Малайзії та інших країнах.

У своєму дослідженні автор аналізує досвід впровадження комунікативної методики у різних країнах. Зокрема, у США, Хорватії, Малайзії та низці країн Західної Європи ця модель реалізується через інтерактивні форми: рольові ігри, моделювання ситуацій, ділові комунікативні тренінги. Натомість у Китаї, Саудівській Аравії та Японії спостерігається тенденція до поєднання комунікативного підходу з традиційними граматико-перекладними методами, що дозволяє зберігати структуровану мовну базу поряд із розвитком навичок усного мовлення. Ключовою тезою автора є доцільність використання інтегрованої моделі навчання, яка поєднує переваги традиційного, комунікативного та новітніх методів. Такий підхід дозволяє досягти балансу між формуванням граматичної, лексичної, соціокультурної та стратегічної компетентностей. Серед сучасних тенденцій, які підтримують еклектичний характер навчання, Шумський також відзначає поширення змістоорієнтованого навчання (Content-Based Instruction), навчання на основі виконання завдань (Task-Based Language Teaching) та індуктивного підходу на основі мовних корпусів (Data-Driven Learning). Еклектичність розглядається як універсальний

інструмент адаптації методики до контексту, рівня підготовки студентів та конкретних навчальних цілей. Дослідник робить висновок, що орієнтація виключно на комунікативні методи часто призводить до зниження граматичної точності мовлення. Автор пропонує інтегративний підхід, який поєднує функціональні можливості традиційної граматико-перекладної методики з комунікативними стратегіями. Зокрема, під час компаративного аналізу практики країн Центрально-Східної Європи виявлено, що саме комбіновані підходи дають кращі результати у формуванні як лінгвістичної, так і професійної іншомовної компетентності [6, с. 44].

У компаративному дослідженні **зарубіжних вчених** К.Гоу та Л. Лі здійснено порівняльний аналіз політики та практик викладання іноземних мов у Китаї, США та Європейському Союзі. Автори звертають увагу на стратегічну роль державної мовної політики у формуванні мовної компетентності фахівців. У Китаї, наприклад, навчальні плани є надзвичайно централізованими, тоді як у США – гнучкими та орієнтованими на результат. Європейський досвід представлений через модель CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), яка виступає основою для систематизації вимог до рівнів володіння мовою у професійному середовищі. Дослідники розглядають політику викладання іноземних мов у Китаї, США та країнах Європейського Союзу, порівнюючи не лише зміст освітніх документів, а й стратегії їх реалізації. У Китаї мовна політика має жорстку централізацію, що зумовлює уніфікований характер навчальних програм, орієнтованих на розвиток національної конкурентоспроможності [3, с. 79].

Натомість у США діє децентралізована система, де мовна освіта визначається на рівні штатів і окремих навчальних закладів, що сприяє гнучкості й інноваційності. У країнах ЄС акцент робиться на уніфікації вимог через запровадження **CEFR**, який є основою для гармонізації програм мовної підготовки в усіх сферах, включно з професійною.

Таким чином, компаративний аналіз демонструє істотні розбіжності у концептуальних засадах підготовки викладачів іноземних мов. Попри

універсалізацію вимог (наприклад, через Європейську систему кваліфікацій або CEFR), зберігаються національні відмінності у цінностях, пріоритетах та організації педагогічного процесу. Досвід США, Великої Британії, Польщі та інших країн свідчить про переваги гнучкої, практикоорієнтованої та міждисциплінарної моделі підготовки.

Професійна іншомовна підготовка тісно пов'язана із державною мовною політикою, що формує рамкові умови для розробки освітніх програм, стандартизації вимог до рівнів володіння мовою, а також забезпечення міжкультурної інтеграції фахівців. Компаративні дослідження дозволяють простежити, як різні країни впроваджують політики мовної освіти залежно від соціальних, економічних та геополітичних чинників.

Згідно з результатами дослідження, в освітній політиці США та країн ЄС домінує ідея підтримки багатомовності, що реалізується через міжнародні освітні програми, розвиток мовної мобільності та міжкультурної комунікації. Іноземні мови розглядаються як інструмент міжособистісної інтеграції, формування глобальної компетентності та економічного зростання. При цьому мовна підготовка нерозривно пов'язана з концепцією глобального громадянства, розвитку креативності та міждисциплінарного мислення. На відміну від цього, у Китаї викладання іноземних мов історично мало інструментальний характер, пов'язаний переважно з потребами зовнішньої торгівлі, економіки й академічної мобільності. Автори констатують, що хоча в останні роки у країні спостерігається поступ до гуманітарної складової мовної освіти, зокрема через акцент на міжкультурну комунікацію, національна політика потребує модернізації. Зокрема, йдеться про необхідність: підвищення ролі глобальної компетентності у навчальних програмах; оновлення підходів до оцінювання результатів навчання; формування сприятливого середовища для реалізації багатомовності на всіх рівнях освіти [3, с. 80].

Актуальним напрямом сучасної компаративної педагогіки є вивчення систем підготовки вчителів іноземних мов у різних країнах. У дослідженні Л. Садовець [1, с. 55] здійснено порівняльний аналіз освітніх моделей

підготовки викладачів іноземних мов у провідних університетах Великої Британії та США. Авторка зосереджується на структурі освітніх програм, змісті навчальних дисциплін, методах підготовки та специфіці професійного становлення майбутніх фахівців у галузі мовної освіти. Зокрема, у британських університетах (Cambridge, Lancaster, London, Newcastle та ін.) простежується чітка орієнтація на мовну, лінгвістичну та методичну компоненти. Програми часто передбачають поетапне засвоєння знань – від теоретичних основ до педагогічної практики. Основний акцент робиться на глибокому опануванні предметної спеціалізації та методиці її викладання. В американських університетах (NYU, Princeton, Yale, Illinois) натомість переважає практикоорієнтований підхід. Освітні програми вибудовані з урахуванням міждисциплінарності, соціокультурної складової, адаптації до багатомовного й мультикультурного середовища. У програмах більше уваги приділяється розвитку соціальної, комунікативної й інтерактивної компетентностей викладача. Учена виокремлює низку спільних рис систем підготовки у США та Великій Британії: поєднання фахових і педагогічних дисциплін; наявність мовної практики та стажування; застосування мультимедійних засобів навчання; гнучкість і модульність освітніх програм; стимулювання академічної мобільності студентів; увага до індивідуальних траєкторій навчання. Авторка робить висновок, що досвід англомовних країн може бути корисним для модернізації національних систем підготовки вчителів іноземних мов, зокрема щодо формування професійної ідентичності, критичного мислення та соціальної відповідальності фахівців.

У низці компаративних досліджень проаналізовано підготовку викладачів іноземних мов у різних національних контекстах. Зокрема, порівнюються стандарти й підходи до професійної освіти вчителів у США та Туреччині. У Туреччині, як відзначають автори, значно менша увага приділяється соціокультурній компетентності та педагогічному рефлексуванню, а сама структура підготовки є більш уніфікованою. Навпаки, американська система

надає перевагу індивідуалізованому підходу, активному залученню до освітніх досліджень і формуванню міжкультурної чутливості майбутніх викладачів.

У статті Л. Магалінгаппа та Н. Полат здійснено порівняльний аналіз освітніх програм підготовки вчителів англійської мови в Туреччині з огляду на вимоги сучасних стандартів викладання другої мови та документи Вищої ради освіти Туреччини (YÖK). Дослідження ґрунтується на аналізі навчальних планів восьми програм підготовки вчителів англійської мови (як державних, так і приватних університетів різного рівня), інтерв'ю з вісьмома керівниками програм, а також на даних про вступні бали студентів і стандартах підготовки вчителів. Автори виявили значну невідповідність між академічними стандартами, рекомендованими міжнародними дослідженнями в галузі викладання другої мови, та вимогами, встановленими YÖK. Зокрема, спостерігається відсутність інтеграції сучасних підходів до навчання, таких як комунікативна методика, у навчальні плани програм підготовки вчителів англійської мови. Крім того, існують обмеження щодо розвитку професійних компетентностей майбутніх вчителів, зокрема в аспектах міжкультурної комунікації та використання технологій у навчальному процесі. Автори також зазначають, що гаранті програм виявили занепокоєння щодо недостатньої гнучкості навчальних планів, що обмежує можливість адаптації до змінюваних потреб освітньої системи та розвитку професії. Вони підкреслюють необхідність перегляду існуючих програм підготовки вчителів англійської мови з метою їх гармонізації з міжнародними стандартами та забезпечення високої якості підготовки фахівців [5, с. 374].

Стаття М. Берташ et al [2, с. 149] дає вагомий аналітичний фундамент для тих, хто працює в галузі іншомовної освіти, особливо в професійно орієнтованих контекстах. Висвітлені у ній європейські стандарти та практики показують, як можна модернізувати зміст і методи викладання іноземних мов, щоб вони не залишались лише академічною дисципліною, але стали інструментом професійної підготовки. Зокрема, іншомовна освіта може виграти, якщо: інтегрувати мовну підготовку з фаховими компетенціями й

професійними ситуаціями; будувати курси з урахуванням партнерств з роботодавцями чи міжнародними компаніями; використовувати інноваційні цифрові та гібридні формати для підтримки практики мови, особливо коли прямий контакт утруднений; запроваджувати стандарти й рамки, що дозволяють чіткіше оцінювати рівні мовної компетентності, і щоб ці стандарти були зрозумілі і міжнародним партнерам, і студентам; розвивати компетентність викладачів у проведенні міжкультурної комунікації, інтерактивних та практико-орієнтованіших методів навчання; посадовчо вирішувати бар'єри адаптації (ресурси, доступ, нормативно-правове забезпечення).

Автори показують, що одним із ключових змін у європейських системах освіти є перехід від формального накопичення знань до формування комплексних компетентностей. Це охоплює, зокрема, здатність застосовувати знання на практиці, працювати в змішаному чи мультикультурному середовищі, гнучко реагувати на нові виклики. Важливим є запровадження рамок кваліфікацій, стандартів якості та нормативів, характерних для ЄС, що стимулює уніфікацію очікувань щодо рівнів володіння навичками. Для іншомовної освіти це значить запровадження чітких критеріїв оцінювання мовної компетентності, можливості міжнародного визнання, стандартизацію програм, що готують фахівців з іноземної мови. Однією з європейських практик, на яку автори звертають увагу, є тісна співпраця з роботодавцями, галузевими асоціаціями, підприємствами. У контексті іншомовної освіти викладачі й навчальні плани повинні враховувати вимоги реального професійного середовища: які мовні навички потрібні на практиці, які жанри мовлення і комунікативні ситуації актуальні, які термінологія чи галузева лексика. Стаття підкреслює, що цифровізація, дистанційне й змішане навчання, використання інноваційних освітніх технологій стають дедалі важливішими, особливо в умовах надзвичайних викликів (пандемія, війна). У сфері іншомовної освіти ці методи відкривають нові можливості: онлайн-курси, платформи, інтерактивні середовища, мультимедійні ресурси, віртуальні

обміни, що сприяють практиці мови й міжкультурному спілкуванню. Європейський досвід, який аналізують автори, характеризується тим, що освітні програми стають більш гнучкими, адаптивними, з орієнтацією на компетенції, які реально потрібні в професійних сферах. Для іншомовної освіти це означає, що не лише граматика та мовні структури, але й здатність виконувати професійні завдання з використанням іноземної, розуміти специфіку міжнародного або міжкультурного спілкування; програми мають враховувати потреби галузей, які використовують іноземну мову. Важлива теза, що європейські практики сприяють тому, щоб освіта ставала більш орієнтованою на здобувача: його здібності, потреби, список навичок, які він хоче розвивати. Це може проявлятися у персоналізації навчання (вибір тем, жанрів, стилів), можливості участі у міжнародних програмах, обмінах, використанні аутентичних матеріалів. Автори звертають увагу, що хоча елементи європейського підходу в Україні активно вводяться, існують суттєві бар'єри: законодавчі, кадрові, ресурсні, інфраструктурні; не всі практики адаптовані до українського контексту; не всі студенти чи освітні заклади мають доступ до цифрових технологій чи міжнародних стандартів. Це означає потребу в ресурсах (аудіоматеріали, носії мови, доступ до мереж), підготовці викладачів, достатній матеріальній та технічній базі.

Отже, вищезгадані компаративні дослідження показують проблематику розвитку іншомовної освіти у низці країн світу. Висвітлені проблемні питання демонструють тенденції розвитку цього напрямку. Ключовими векторами вдосконалення іншомовної професійної підготовки виступають: перехід від формального засвоєння мовних знань до їх функціонального застосування, інтеграція цифрових технологій, професійно-орієнтований зміст навчання та розвиток міжкультурної комунікативної компетентності. Це дозволяє врахувати успішні практики зарубіжних країн для оновлення національних моделей професійної іншомовної підготовки.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Компаративний аналіз досліджень у сфері професійної іншомовної підготовки

засвідчив наявність унікальних підходів до цього питання у закладах вищої освіти за кордоном. Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили українські та зарубіжні компаративісти, як-от: О. Шумський, Л. Садовець, Л. Магалінгаппа та Н. Полат та ін. Їхні праці дозволяють не лише окреслити поточний стан професійної мовної підготовки у різних країнах, але й виробити практичні рекомендації щодо її вдосконалення в українському контексті. Особливої ваги набуває питання підготовки викладачів, які є ключовою ланкою у забезпеченні якості іншомовної освіти. Моделі, реалізовані у США, Великій Британії, Китаї, країнах ЄС та Туреччині, демонструють важливість гнучких програм, практикоорієнтованих стратегій, використання міждисциплінарного підходу та підтримки з боку державної мовної політики.

На основі проаналізованих досліджень можна зробити висновок про необхідність удосконалення власної національної моделі професійної іншомовної підготовки, яка поєднувала б кращі європейські та світові практики з урахуванням освітніх і професійних потреб сучасної України у воєнний та післявоєнний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Садовець, Л. Порівняльний аналіз освіти вчителів іноземних мов в британських та американських університетах. *Comparative Professional Pedagogy*. 2022. Vol. 12, No. 2., 54–63. DOI:[10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-6)
2. Bertash M., Polishchuk S., Burdun V., Ivanyshyn N., Zhulkovskyi V. (2024) The Utilization of European Experience in the Formation of Professional Competencies of Future Specialists of the Ukrainian Vocational Education System : *Journal of Curriculum and Teaching*. 2024. Vol. 13. Issue 4. p. 147-158. URL : <https://www.sciedupress.com/journal/index.php/jct/article/view/26318> DOI:[10.5430/jct.v13n3p147](https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p147)
3. Hou, X., & Li, L. A Comparative Study of Chinese, American and European Foreign Language Education Policies. *International Journal of New Developments in Education*, 2021. Vol. 3, No. 5. p. 78-83. DOI:[10.25236/IJNDE.2021.030516](https://doi.org/10.25236/IJNDE.2021.030516)
4. Mahalingappa, L., Polat N. English Language Teacher Education in Turkey: Policy vs. Academic Standards. *Teacher Development*. 2013. Vol. 3. P. 371-383. DOI: [10.1080/21568235.2013.832348](https://doi.org/10.1080/21568235.2013.832348).
5. Shumskyi O. Modern Approaches to Foreign Language Teaching: World Experience. *Comparative Professional Pedagogy*. 2016. Vol. 6, No. 1. P.41-46.

Nataliia IVANYSHYN. Analysis of comparative studies in ukraine and abroad in the field of professional foreign language training

In the context of globalization and increasing international mobility, professional training in foreign languages has become an important component of higher education. This article provides a comprehensive overview of the contribution of foreign researchers to the study of professional training in foreign languages. The article analyzes the main methodological approaches, organizational models of educational programs, and dominant trends in interstate language education. Particular attention is paid to the training of language teachers and specialists in various professional fields, highlighting the differences and similarities between national systems, such as those in the United States, Great Britain, China, the European Union, and Turkey. The conclusions emphasize the importance of flexible, practice-oriented curricula, interdisciplinary integration, and state language policy in the formation of effective models of language education. The review concludes with recommendations for the development of a national model of professional training in foreign languages that integrates the best international practices adapted to the educational and professional needs of Ukraine.

Keywords: professional foreign language training, comparative pedagogy, comparative study, foreign education systems, foreign language teaching methodology.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2025

REFERENCES

1. Sadovets, L. (2022). Porivnialnyi analiz osvity vchyteliv inozemnykh mov v brytanskykh ta amerykanskykh universytetakh \[Comparative analysis of foreign language teacher education in British and American universities]. *Comparative Professional Pedagogy*, 12 (2), 54–63. <https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12%282%29-6> [In Ukrainian].
2. Bertash, M., Polishchuk, S., Burdun, V., Ivanyshyn, N., & Zhulkovskyi, V. (2024). The utilization of European experience in the formation of professional competencies of future specialists of the Ukrainian vocational education system. *Journal of Curriculum and Teaching*, 13 (4), 147–158. <https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p147> [in English].
3. Hou, X., & Li, L. (2021). A comparative study of Chinese, American and European foreign language education policies. *International Journal of New Developments in Education*, 3 (5), 78–83. <https://doi.org/10.25236/IJNDE.2021.030516> [in English].
4. Mahalingappa, L., Polat, N. (2013). English language teacher education in Turkey: Policy vs. academic standards. *Teacher Development*, 3, 371–383. <https://doi.org/10.1080/21568235.2013.832348> [in English].
5. Shumskyi, O. (2016). Modern approaches to foreign language teaching: World experience. *Comparative Professional Pedagogy*, 6 (1), 41–46 [in English].